Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân

Jaarverslag 2020

Jaarverslag 2020

Inhoud

Vooraf 3
Werkzaamheden 2020 4
Overzicht claims 2020 6
Bodemdalingsprognoses en metingen 7

Bron afbeelding voorblad: Eigen foto. Hendrik Bulthuisaquaduct nabij Burgum.

Jaarverslag 2020

Vooraf

In de komende jaren sluit het grote gasveld in Groningen. Dan zal de aandacht naar de gaswinning in de kleine gasvelden verschuiven. De meeste daarvan liggen in Fryslân en op het Nederlandse continentale plat.

De commissie voert de tussen de provincie, het waterschap en de gaswinners Vermilion en NAM gesloten overeenkomsten uit. De overeenkomst geldt voor het vaste land en de eilanden van de provincie Fryslân.
De commissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen van verschillende disciplines. Zij doet haar werk mede op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten en technische ervaringen. De commissie doet haar best de benodigde maatregelen en bijbehorende kosten aangaande de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning binnen redelijke termijnen vast te stellen en te compenseren. Grote aanvragen doorlopen een viertal fasen om tot een goed maatregelenpakket te komen (zie pagina 7 van dit verslag).

Ook burgers kunnen bij ons terecht (en worden snel geholpen) maar sinds kort kunnen burgers zich ook wenden tot de Landelijke Commissie Mijnbouwschade. Tot nu toe wijzen alle onderzoeken uit dat verzakkingen en scheuren en andere schade aan huizen en andere gebouwen niet door bodemdaling door gaswinning veroorzaakt worden.
De commissie probeert in haar onderzoeksrapporten aan de burgers echter ook aan te geven wat *wel* de oorzaken van de schade zouden kunnen zijn.

In de eerste 20 jaar van haar bestaan (de commissie is opgericht in 2000) heeft zij voor ca. €14,6 miljoen aan schadecompensatie vastgesteld. De prognoses voor de nog op te treden bodemdaling laten zien dat er in de komende decennia waarschijnlijk nog grote maatregelenpakketten te verwachten zullen zijn. Een nieuwe uitdaging voor de commissie is om niet alleen op zichzelf staande maatregelen vast te stellen, maar dit ook waar nodig te doen binnen een gebiedsproces in de regio.

Wij willen alle betrokken partijen bedanken voor het vertrouwen dat zij in de afgelopen 20 jaar in de Commissie hebben gesteld.

K.A. Beks, voorzitter

Jaarverslag 2020

Taak van de Commissie

De Commissie heeft tot taak omtrent een zo goed mogelijk geformuleerd en gedocumenteerd verzoek een aanbeveling te doen, waarin met reden omkleed wordt aangegeven:

- welke handelingen, werken of werkzaamheden aan te bevelen zijn als maatregelen die redelijkerwijs noodzakelijk zijn ter voorkoming, beperking of herstel van schade ten gevolge van bodemdaling door aardgaswinning
- welke kosten, hetzij van vorenbedoelde maatregelen, hetzij anderszins (compensaties) NAM en Vermilion naar het oordeel van de Commissie zouden moeten vergoeden overeenkomstig de regels van de overeenkomst.

De commissie is werkzaam voor zowel de overeenkomst met NAM als de overeenkomst met Vermilion. De overeenkomsten hebben als doel een regeling te treffen voor de schade die ontstaat als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning.
Meer informatie vindt u op de website: www.bodemdalingfryslan.nl

Werkzaamheden 2020

Wetterskip Fryslân heeft in 2019 een start gemaakt met een onder regie van het waterschap te doorlopen integraal, watergericht gebiedsproces voor het wingebied Noord-Friesland en is hier in 2020 mee verder gegaan. De wateropgave in het gebied is groter dan alleen de compensatie van de bodemdaling door gaswinning. Ook klimaatadaptatie, verzilting, de kaderrichtlijn water (KRW) en andere doelstellingen brengen hun eigen opgaven met zich mee. De compensatie van negatieve gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning is een prominent onderdeel van dit proces. De proceskosten die nodig zijn om te komen tot een maatregelenpakket worden via de commissie vergoed. In 2020 is door Wetterskip Fryslân de voorverkenningsfase afgerond en is de verkenningsfase gestart. De verwachting is dat deze fase in 2021 zal worden afgerond, waarna de planfase gestart zal worden.

De gemeente Achtkarspelen heeft in de periode 2014 tot 2018 in samenwerking met de commissie uitgezocht welke functionele schade aan gemeentelijke objecten is opgetreden of nog wordt verwacht als gevolg van de opgetreden en nog verwachte bodemdaling als gevolg van gaswinning in het gebied. Het herstel van de schade is uitgevoerd in combinatie met reguliere onderhoudswerkzaamheden door de gemeente. In 2020 is het herstel van de functionele schade aan het riool in Kootstertille afgerond. Naast het herstel van het verminderd functioneren van het rioolstelsel door bodemdaling is ook het probleem van de verminderde drooglegging opgelost door het aanleggen van een drainagesysteem.

Figuur 1: Onderdelen aan te leggen riolering te Kootstertille

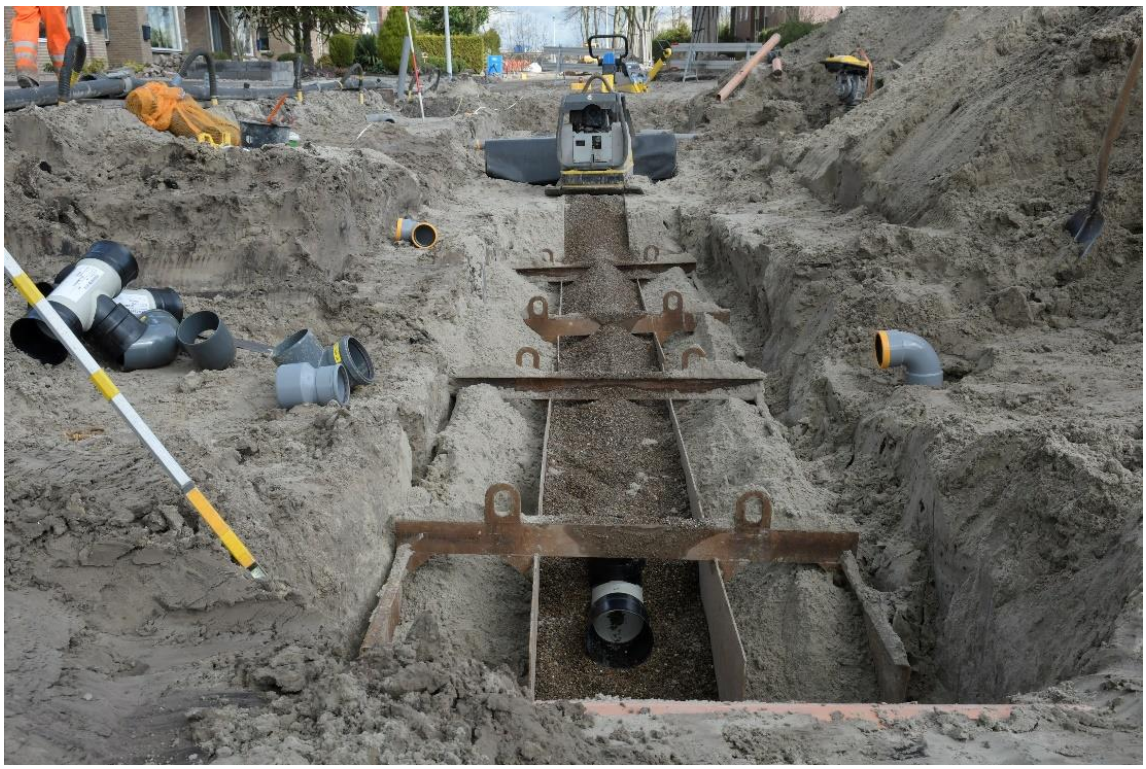
Jaarverslag 2020

In 2020 zijn een tweetal particuliere claims behandeld door de commissie. De claims betroffen het verminderd functioneren van in het eerste geval enkele boothuizen en in het tweede geval een draaibrug. In beide situaties is onafhankelijk onderzoek uitgevoerd. Op basis van deze onderzoeken heeft de commissie in beide gevallen een vergoeding toegekend.

Er is één particuliere melding ten aanzien van gebouwenschade behandeld. Deze is afgewezen.

De Commissie heeft in de verslagperiode vier keer vergaderd. Tevens heeft de commissie twee werkbezoeken afgelegd. Zowel de uitvoering van de aanleg van het nieuwe rioolsysteem en drainagesysteem in de gemeente Achtkarspelen als het gebied Dongeradeel zijn bezocht.

De reconstructie van het zuidelijk deel van Kootsterstille is gestart in het najaar van 2019 en waren bij de maartvergadering van de commissie in volle gang. De commissie werd daarom door de gemeente Achtkarspelen uitgenodigd voor een werkbezoek op locatie. De gemeente heeft middels een presentatie laten zien op welke manier het noordelijke deel van Kootstertille klimaatbestendiger is gemaakt. Daarna heeft de commissie in het zuidelijke deel een rondleiding gekregen langs het werk in uitvoering.

Figuur 2: Aanleg drainagesysteem Kootstertille

Tijdens de septembervergadering heeft de commissie een werkbezoek gebracht aan gemeente Noardeast-Fryslân te Dokkum. Het werkbezoek werd georganiseerd door het waterschap en in een flankerende bijeenkomst werd de start van het gebiedsproces Dongeradeel gemarkeerd. In dit integrale gebiedsproces wordt onder andere een maatregelenpakket ter compensatie van bodemdaling door aardgaswinning in het voormalige gebied Dongeradeel voorbereid. Waar mogelijk wordt de bodemdalingsopgave gecombineerd met andere doelstellingen in het gebied. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan maatregelen ten aanzien van klimaatadaptatie en natuurdoelstellingen. De commissie heeft op uitnodiging van Wetterskip Fryslân tevens een bezoek gedaan aan een lokale agrariër en Proefboerderij Kollumerwaard.

Nadere informatie over het werk van de Commissie is te vinden op www.bodemdalingfryslan.nl. De website zal in de loop van 2021 worden opgefrist en geactualiseerd.

Jaarverslag 2020

Samenstelling van de Commissie per 1 januari 2020

De Commissie bestaat volgens de overeenkomst uit vier deskundigen, waarvan Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân en het bestuur van Wetterskip Fryslân er elk één benoemen en NAM twee. Tevens is in plaatsvervanging voorzien.

De samenstelling van de commissie is gelijk aan de samenstelling in het afgelopen jaar en is als volgt:

Benoemd door de provincie	
1. K.A. Beks (Voorzitter)	Voorheen Projectmanager bij de provincie Fryslân
2. Prof.dr.ir. J.W. van der Meer (plaatsvervanger voor 1.)	DGA Van der Meer Consulting bv en Professor Coastal Structures and Ports bij IHE Delft
Benoemd door Wetterskip Fryslân	
3. Ir. W.G. Epema	Oud directeur ingenieur van Hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
4. Ir. W.P.C. Zeeman (plaatsvervanger voor 3.)	Geohydroloog; oud senior adviseur Water bij DLG
Benoemd door NAM	
5. Mr. R.J. de Roos (vice-voorzitter)	Voorheen associate general counsel bij Shell
6. Prof.ir. A.F. van Tol	Emeritus hoogleraar funderingstechniek TU Delft
7. J.K.G. van Heijningen (plaatsvervanger voor 5.)	Voorheen financieel manager bij NAM
8. Ir.ing. E. van Hijum (plaatsvervanger voor 6.)	Oud directeur ingenieursbureau

Overzicht claims 2020

In onderstaande tabellen wordt aangegeven welke bedragen zijn gehonoreerd/betaald in 2020.

Ten laste van NAM

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Wetterskip Fryslân	T23d	Exploitatiekosten gemalen 2019	€ 16.120,75
			€ 16.120,75

Ten laste van Vermilion

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Gemeente Achtkarspelen	T24	Personele kosten bodemdaling Kootstertille	€ 24.541,88
Wetterskip Fryslân	T23	Exploitatiekosten gemalen 2019	€ 36.369,51
	T28	Kadeproject Lits-Leijen	€ 214.031,00
Particulier	T31	Inspectie en haalbaarheidsonderzoek liften boothuizen	€ 20.049,70
	T32	Onderzoekskosten en compensatie	€ 11.544,19
			€ 306.536,28

De vier fases van een claim

Bij de afhandeling van claims kunnen veelal vier fases worden onderscheiden:

Fase 1 onderzoeksfase, planvoorbereiding.
In deze fase worden de gevolgen van de bodemdaling door aardgaswinning geïnventariseerd en worden zo nodig oplossingen ontwikkeld en afgewogen om schade te voorkomen of te compenseren. Voor deze oplossingen worden globale kostenramingen en tijdschema's opgesteld. Fase 1 eindigt met een principekeuze voor een van de mogelijke oplossingen.

In **fase 2** wordt deze oplossing vervolgens uitgewerkt.
De definitieve situering wordt bepaald, evenals vorm en afmetingen. Gedetailleerd (waterloopkundig en/of grondmechanisch) onderzoek vindt plaats. Onderzocht wordt welke vergunningen nodig zijn en welke procedures moeten worden doorlopen. Tijdschema's en kostenramingen worden verfijnd.

Fase 3 dient als voorbereiding van de uitvoering. Aan de orde zijn zaken als grondaankoop, verkrijgen van vergunningen en opstellen van bestekken en contracten.

In **fase 4** volgt de uitvoering.

Al naar gelang de voortgang van de werkzaamheden in de opeenvolgende fases worden de gemaakte kosten na goedkeuring door de Commissie door NAM en Vermilion op declaratiebasis vergoed. De eindafrekening van een project of werk wordt verwacht binnen zes maanden na (eerste) oplevering.

Prognoses
De Commissie baseert zich bij haar besluitvorming onder meer op de meest recente prognoses inzake de toekomstige bodemdaling. Op basis van de overeenkomsten zijn NAM en Vermilion gehouden tot regelmatig onderzoek, waterpassingen en metingen teneinde de voortgaande feitelijke bodemdaling door aardgaswinning in beeld te brengen en een zo nauwkeurig mogelijke eindprognose op te kunnen stellen. De prognoses dienen, na goedkeuring door SODM, door NAM en Vermilion ten minste eenmaal per vijf jaar aan de provincie te worden overgelegd.

De meest recente prognoses voor de NAM-concessie Noord-Friesland zijn opgenomen in het NAM-rapport met als kenmerk nr. EP202011201629 en is getiteld "Bodemdaling door Aardgaswinning, Nam-gasvelden in Groningen, Friesland en het noorden van Drenthe, Status Rapport 2020 en prognose tot het jaar 2080".

Voor Vermilion geldt dat zij de prognoses opstelt op basis van de voorspellingen in de geldende winningsplannen in combinatie met uitgevoerde metingen. De meest recente prognoses voor de Vermilion concessies in Fryslân zijn opgenomen in het Vermilion rapport "Bodemdaling Statusrapport 2020 - Drenthe Overijssel Friesland", Versie 1.1, 1 juli 2020.

In de figuur in dit jaarverslag is de meest recente prognose voor de eindfase (2050) opgenomen. Het Statusrapport 2020 van NAM is leidend voor de behandeling van nieuwe claims binnen de NAM-concessies. Voor Vermilion wordt uitgegaan van de prognoses in de geldende winningsplannen.

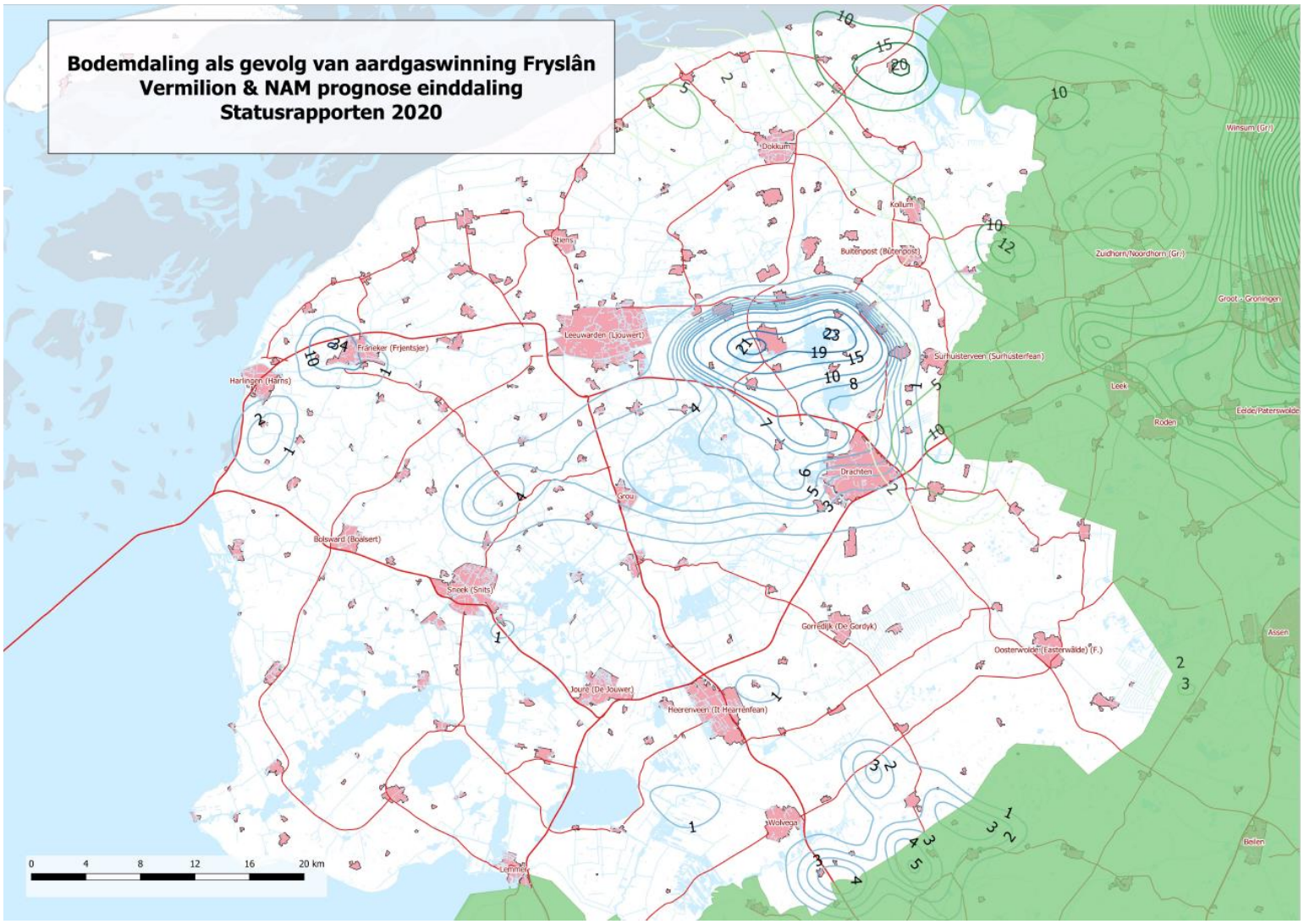
Metingen
In haar vergadering van 21 november 2000 heeft de Commissie voor NAM-winningsgebieden ingestemd met een programma van hoogtemetingen dat ook wordt aangehouden voor het aangrenzende gebied in Groningen, dat wil zeggen ten minste eens per vijf jaar middels waterpassing een grote of uitgebreide hoogtemeting over de wingebieden van NAM, zo nodig tussentijds aangevuld met een kleine beperkte hoogtemeting. De laatste hoogtemeting heeft plaatsgevonden in 2018, op basis van radar interferometrie (InSAR) en waterpassingen. De resultaten daarvan zijn door NAM gerapporteerd in het al genoemde Statusrapport 2020. Voor Vermilion worden de verschillende hoogtemetingen uitgevoerd door waterpassingen. De frequentie van metingen ligt vast in de meetplannen voor de verschillende winningsgebieden met een gemiddelde van 1 maal per 5 jaar. Vermilion heeft medio 2020 een Statusrapport uitgebracht (zie website Vermilion) met de meest recente metingen daarin verwerkt.

Jaarverslag 2020

Secretariaat

Aan de Commissie is een secretariaat toegevoegd. Secretaris van de Commissie is ir. ing. G.J. Steendam. Assistent-secretaris is ir. M.J. Overduin.

Het postadres van de Commissie is: Postbus 21, 9280 AA Harkema.
Het secretariaat is bereikbaar per e-mail: secretariaat@bodemdalingfryslan.nl, of via het contactformulier op de website.

Prognose bodemdaling door gaswinning 1974 – 2050
Bodemdaling in cm

Samengesteld op basis van door NAM en Vermilion Energy B.V. aangereikte gegevens, 2020
LET OP: Contourlijnen staan per 2 cm aangegeven Van sommige velden staat de 1 cm contourlijn aangeven om te voorkomen dat deze velden niet zichtbaar zijn.